

[Ustad Mhmmhdhseyn hriyarn vfatnn 31-ci ildnm mnasibtil](#)

ran yurdunun sz mlknn ah Ustad hriyar 1285-ci gn (1906-c miladi) ilind Tbrizin Xoknab mhllsid dnyaya gz ad v 27 hrivr 1367-ci (17 sentyabr, 1988) ilin birinci saatnda Tehrann Mehr xstxanasnda bu maddi cahanla vidalad, cann can yaradana tslim etdi. Bellikl, ran yurdunun .masir farsca nsr v nzminin smasndan byk bir ulduz bu df Azrbaycan razisind qrub etdi

AranNews – 31 il vvl hriyar txllüslü Seyid Mhmmhdüseyn Behct Tbrizi bel bir günd vfat etdi. Bu münasibtl 27 hrivr “Fars er v dbiyyat” v “Ustad hriyarn Uca Tutulmas Günü” adland. Mrhum hriyarn ürkoxayan sözü v gözl erlri farsca er hvskarlarann ruhunu oxayr. O, yann çoxluu v bdninin ziflmsi üzündn düçar olduu uzunmüddtli xstlikdn sonra 27 hrivr 1367-ci (17 sentyabr, 1988) ilin birinci saatnda Tehrann Mehr xstxanasnda bu maddi cahanla vidalad, cann can yaradana tslim etdi. Bellikl, ran yurdunun müasir farsca nsr v nzminin smasndan böyük bir ulduz bu df Azrbaycan razisind qürub etdi. Bu dyrli ustadrn vfat günü .münasibtil basal vermkl yana onun adn uca tuturuq Azri türkü v fars dillrind er söylmi Ustad hriyar sözün sl mnasnda bacarql bir air idi. Onun xsiyytini tantmaq üçün erlrinin müxtlif aspektlrin v onun xsiyytin diqqt .yetirmk lazmdr

;hriyarn erinin üç dövrü

Müasir söz ustad hriyar 28000 beyt er farsca v tqribn 3000 beyt er .azric söylmidir dbiyyatçlar rhriyarn er hyatn üç frqli dövr :bölüblr ;;Srgrdanlq dövrü - ;;Gnclik dövrü, milli v vtnprstlik dövrü - .;Xalis slam vasitsil allahçla söykni dövrü - Ali Mqaml Rhbr hzrt Aytullah Xamenei hriyarn erinin üçüncü dövrü bard deyir: “Bu tanm air çox gözl irfani v mnvi bir dövrünü Quran, mnviyyat v nfsi pakladrma il ünsiyytl keçirmidir, öz batin v ;mnviyyatna sfa bx etmy sy etmidir.” Ali Mqaml Rhbr baqa bir çxnda deyir: “hriyar çox tvazökar idi, ad-san ardncə deyildi, Allaha xatir v öz vzifsini yerin yetirmk üçün i görürdü. Bu gün Allah onun mükafatn verir. Bu gün hriyar bizim ölkemizd nurani v sevimli bir simadr. Bu, onun Allaha xatir etdiyi i v göstrdiyi xidmtlrin ;gördir.”

hriyarn erinin mnvi-insani aspekti

Ustad hriyar bu tufanl dünyada, insanlq v mnviyyatn mhv olduu srd sözün sl mnasnda bir insan kimi düünmü, insanlarn öz hmnövlrin etdiyi zümlr, qtlr etiraz ssini qaldrmdr. air bu növ erlrind zoraklq v qddarln yerin mnviyyat v mhbbti,

dümn¸ilik v qan tökmyin yerin dostluq v sevgini tövsiy
.etmidir
hriyarn bu növ erlrind mnvi v insani tfkkürü iki sas tml
:söyknir
;Hqiqi eq
.Tqva il yana olan elm v bilik
:ldquo;Peyam be Eynteyn” (Eynteyn ismar) erind deyir&
ldquo;Eynteyn qhr mni bour, xahi edirm öz dahiliyini insann yarasnn&
;saalmasna srf et.”

Heydrbaba; hriyarn ah sri

Türkc söylnmi “Heydrbabaya salam” poemas Ustad
hriyarn bnzsiz sri olaraq bir ah sr kimi dbiyyatsevrlrin diqqtini özün
clb etmidir v indiy kimi dünyann 90-dan ¸ox diri dillrin trcüm
edilmidir. Poema 1331-ci (m.1952) ild, hriyarn anas Kövkb xanmn vfat
etdiyi bir ild airin ana dilind-azri türkcisi il söylnmidir. Poema hriyarn
.Azərbaycan halisin eqdn qaynaqlanan sevgisinin tcllisidir
Heydrbabaya salam adt-nnlr, dastan v inanclar, yerli uaq oyunlar, ata-baba
yurdunun böyüklrinin comrdliklri, mrdlik fsanlri v simvollar,
qürbt v eldn ayrlyq ars, ilin müxtlif fsillrind tbitin cilvri, airin hyatdan
.ald ibtrlin toplusedur
Poema azri türkcisi il söylnn n yax dbiyyat srlrindn saylr v
dünyann bir ¸ox universitetlrind, o cümldn Amerikann
Kolumbiya Universitetind ondan söz a¸lm, barsind doktorluq
.dissertasiyas yazlmdr

Dünyaya yaylm öhrt

Ustad hriyarn öhrti rann daxili corafiyasndan ¸xm v hal-hazrda
dünyann bir ¸ox öklrind tannm xsiyyt ¸evrilmidir.
Dövrümüzün tannm inqilab¸ airi mrhum Ustad
Mehrdad Avesta bu bard deyir: “Sözsüz, zamann söz
;ustadlar arasnda hriyar kimi öhrti hr yer yaylm air azdr.”
hriyar o qdr mhurdur ki, hal-hazrda Qafqazda v Orta Asiyada onun adna
kü¸lr, srgi salonlar, parklar v digr ümumi mkanlar vardr.
Habel, airin farsca yazlm bir ¸ox srlri türkc, rus, bolqar, yuqoslav,
.alman, litva, latvi, eston dillrin trcüm edilmidir
ran mülkünün hriyarnn xatirsinin bdilmsi
ü¸ün Tbriz Bldiyysi tqdirliyiq addm ataraq Ustad
Mhmmdhüseyin hriyarn evini satn alm v onu hriyarn dbiyyat muzeyi
.etmidir

(hriyar v hli-beyt (

:Ustad hriyar slam Peymbri (s) v hli-beytin () aiqi olmur. air bu bard deyir
ldquo;Allahn ri Mhmmd (s) v onun hli-beyti () il durmur. Gör, Mhmmd&
;(s) v onun hli-beytinin () mqam hara yükslir.”
Ustadn msum imamlara (), sasn d mam liy () xüsusi sevgisi
“Humayi-rhmt”, “Ya li”, “b v li”,
:“li v dünya” srlrind aydn görünür
ldquo;li, o Allahn iri, rb ah&
Gec yars il ülfti vard

Gec linin sirlindn agahd
;Gec yar mhzri SIRRULLAHD&rdquo
ldquo;Hmaseyi-Huseyni” v “Karivani-Krbla” srlrind d&
hriyarn hidlr srvri mam Hüseyn () sevgisi özünü
:açq-aydn göstrir
ldquo;ilr! Neynva havasndadr Hüseyn&
;Qlbi Krbla karivanndadr Hüseyn.&rdquo
:air Mhrrm ay il bal deyir
ldquo;Mhrrm gldi, üfüqlr mat v mhzun oldu&
;Bu diyarn möhnt qübar qalxd.&rdquo

hriyar v slam nqilab

Ustad hriyar rann inqilabç xalq il birlikd er v qlm silah vasitsil
mübarizy qalxd, slam nqilab hadislrini yazd. Ali Mqaml Rhbr hriyarn
hyatnn bu hval-ruhiyysi bard deyir: “nqilabn qlbsindn sonra hriyar hmin
din hval-ruhiyysi, pak v iql tfkkürü il inqilab çox yax
;qarlad.&rdquo

Ali Mqaml Rhbr hriyarn vfat münasibtil verdiyi basal mktubunda da deyir:
“Bu böyük insan v dyrli air gnc, övq v sevgi il dolu
ürkl v nqilab dövrünün airinin böyük vzifsini
drk etmkl özünün bütün zövq v incsnt
srmaysini ölksi v xalqnn seçdiyi, ona çatmaq
üçün fdakarlıq etdiyi bir mqsd v amal urunda srf etdi... O,
Qurann aiqi idi v Qurann tcssümünü slam nqilabnda
gördü. Ona gör d nqilaba xidmt etdi, cann nqilaba fda edn
;xalqn istyin müsbt cavab verdi.&rdquo

hriyar v müharib

Ustad hriyar zorla qbul etdirilmi müharib dövründ oxuduu erlr
.xalq arasnda v fars dbiyyatnda canllq v hycan yaradrd

ldquo;Salam ey dilavr cngavrlr&

Qanna qltan olmu nhnglr

Salam ey sraya düzülmü qayalar

.Da kimi tanklar qarsnda dayanmlar

Salam ey hidlr ailsı ata, ana, qarda ya bac

Yüz zülm da il yorulmayb, zülmkara öz yerini

göstrn

Sn d paklarn qan il hriyar

;Bu divanü-dftrin vrqlrin yu.&rdquo

Ustad hriyar 1367-ci (m.1988) ild Müqdds Müdafi incsnt v dbiyyat
toplantsnda seçilmi erlrin gör, hzrt mam Xomeyni (r) Qzl Dsti-Xtti
tqdirnamsin, fxri diploma v toplantnn xatir sikksin layiq

.;görüldü

Ali Mqaml Rhbr v hriyar

hriyarn uca tutulmas

Ali Mqaml Rhbr hriyarn farsca eri bard deyir: “hriyarn farsca olan erinin
sas xüsusiyti odur ki, er sözün hqiqi mnasnadr, yni tkc
sözlrin düzülüü deyil, hiss v xyaln mzidir. Bzn bu
dil daha yükslir. hriyarn farsca erind el qzllr vardr ki, farsca yazlm birinci

drcli erlr srasndadr... Bu, onu dövrümüzün n ;böyük airlri srasna daxil edir.&rdquo

Idquo;Heydrbabaya salam” bard&

Ali Mqaml Rhbr hriyarn n mhur erlrindn olan “Heydr babaya salam” bard deyir: “hriyar ran tarixinin bütün dövrlrinin n böyük airlrindn biridir v bu, onun “Heydr babaya salam” erin gördir. “Heydr babaya salam” müstsna bir erdir. Rvan v srbstlik, sfa, irin söz v er aid digr xüsusiytlin hams “Heydr babaya salam”-da vardr. Bir adi erd airin öz zehmind qabaqcadan olan tsvür hikmtl süzülüb glmidir. Bu sasla, hriyar arif air adlandrmaq ;olar.&rdquo

Ustad hriyarn vfat il bal mktub

Ali Mqaml Rhbr Ustad hriyarn vfat münasibtil verdiyi basalnda deyir: “rann er v dbiyyatnn hriyar vfat etdi, farsca qzl oxuyan bülbül söndü. Yarm srdn çox idi ki, hriyar rngarng çralar parlayan er, sfa v xalisliyi il dbiyyat v incsntsevrlrin qlb v zehni nurlandrrd, öz ana dili deyil, qlb, ruh v hissini dili olan bir dild ürklr eyda, hycan v hal bx edirdi.... hriyarn n parlaq mharti odur ki, öz tarixi vzifsini tand, ;bütün vücudu v kamil ixlasla ona ml etdi.&rdquo

Cnnt quunun prvaz

Zamann grdii 27 hrivr 1367-ci gün ilin (m.17 sentyabr, 1988) çatd. Bu kdrli günd ran mmlkti er camisinin böyüklrindn bir böyükü v öz airini son mnzil yola sald, bdiyyt taprd. Bli, hriyar rann söz mülkünün hriyar torpaq niqabnda örtündü v ömür baharnn 82 ar yükünü yer qoydu, cnnt quu yükskliklrd prvaz etmy .balad

Bel bir günd Tbrizin dbiyyatünaslar v qdirbiln halisi ran xalq trfindn naib olaraq hriyar txllüslü Seyid Mhmmhdüseyn hriyar öz çiynind Mqbrtü-ürada rann digr tannm ariflri, dbiyyatçlar v airlrinin yanndak qbrin trf apardlar v torpaa taprdlar. Bu qbiristanlqda hriyardan baqa Xaqani irvani, Hümam Tbrizi, Qtran kimi .dbiyyat tarixinin böyük airlrindn bir neçsi d dfn olunmudur .Hamsnn xatirsini uca tuturuq